

Monumentnummer*: 512261

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 18 mei 1999
Kadaster deel/nr 82812/181

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Hoge Hexel Wierden Overijssel

Locatiennaam Locatieomschrijving
Hoge-Hexel

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Wierden	S			50
Wierden	S			51
Wierden	S			54

Omschrijving**

Inleiding

De TUIN, behorende bij de buitenplaats Het Hexel, is aangelegd aan de rand van het heidegebied dat ten oosten van Hoge Hexel is gelegen. De Haarboersweg vormt de grens tussen een stuifzandrug aan de oostzijde van deze heide en het hoogveen ten oosten van de weg. Zandrug en heide vormen de ondergrond van de tuinaanleg. De heide was ter plaatse in blokken verkaveld, waarvan er twee van ongelijke grootte het terrein van de buitenplaats vormen. De blokken werden rondom dicht beplant met dennen en/of eikenhakhout die een beslotenheid gaven die nog steeds goed te ervaren is. Op het kleinste, meest noordelijk gelegen blok werd in 1918 het theehuis gebouwd met een bloementuin en tuinmuur. Het ontwerp van Tersteeg dat voorziet in een tuin met grotendeels parkbos, besloeg beide blokken. Van 1917-1923 werd de tuin aangelegd in het noordelijke blok, dat voor de bouw van het huis was bestemd. Het langgerekte gazon in het zuidelijk deel werd na de bouw van het huis (1923) uitgevoerd en in de uitvoering 90 graden van richting veranderd. Voor de aanleg van een tennisbaan en moestuin werd het zuidelijke blok al bij de aanleg van de tuin aan de zuidwestzijde vergroot. Aan deze kant sluit de tuin nog aan op onontgonnen heide. De voormalige moestuin wordt omgeven door een nu uitgegroeide beukenhaag en is niet meer als moestuin in gebruik.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De tuin is grotendeels uitgevoerd volgens het tweede ontwerp van Tersteeg uit 1917. Het huis ligt op het kruispunt van de symmetrie-assen die de onderdelen van de tuin beheersen. Aan de voorzijde van het huis (NO) ligt een symmetrisch voorplein.

Omschrijving

De geometrische tuin aan de achterzijde van het huis (ZW) is symmetrisch opgebouwd rond een hoofdas die uit het midden van het huis voortkomt. Loodrecht op deze as staat in het midden van de tuin een dwars-as. De tuin heeft twee niveaus: één in aansluiting op het huis en één ten zuidwesten hiervan dat ongeveer 1.20 meter lager is gelegen.

In aansluiting op de gevel ligt in de hoofd-as een driezijdig terras, omgeven door een gemetselde keermuur. Aan weerszijden van het terras liggen evenwijdig langs de gevel een plantvak en een pad van aangestampte grond. Ten zuidwesten hiervan ligt gazon. Ten zuidwesten van het gazon ligt evenwijdig aan de gevel van het huis een talud met een hoogteverschil van ongeveer 1.20 meter. Hierin ligt aan weerszijden van de hoofd-as een gemetselde trap met 7 treden die naar het lagere niveau leidt. De trappen sloten oorspronkelijk aan op paden die nu vervangen zijn door gazon. Rond het kruispunt van de twee assen, dat zich op dit lagere niveau bevindt, staan symmetrisch vier lindebomen (voorheen esdoorn). Aan de zuidwest-zijde wordt het gazon afgesloten door een halfcirkelvormig pad van aangestampte grond. Op dit pad sluiten paden aan die onderdeel vormen van het gebogen padenstelsel door de hele tuin. Aan de buitenzijde hiervan staan heesters en opgaand bos. In de symmetrie-as is het pad half cirkelvormig uitgebouwd naar het zuidwesten. In het midden van deze halve cirkel staat een bruine beuk. Langs de rand stond oorspronkelijk een haag die nu is vervangen door een rhododendron. De noordwestzijde van het gazon wordt begrensd door een beplanting bestaande uit heesters.

De dwars-as wordt aan de zuidoostzijde beeindigd door het theehuisje dat een onderdeel is van de bloementuin die aan de zuidoostzijde van dit tuindeel grenst.

De deels verdiept gelegen bloementuin is ontworpen rond een lengte-as evenwijdig aan de hoofdas van de tuin achter het huis. Vanuit het theehuisje gaat in noord-oostelijke richting een gemetselde muur van ongeveer 1.50 meter hoogte, waarin op regelmatige afstand ongeveer 2.20 meter hoge gemetselde pijlers zijn opgenomen. Over de pijlers lag oorspronkelijk een houten pergola. De muur vormt de zuid-oostelijke grens van de bloementuin. De noord-oost grens wordt gevormd door een gemetseld talud van ongeveer 0.40 meter hoogte. In de lengte-as ligt in dit talud een gemetselde trap met drie treden. De noordwestzijde van de bloementuin wordt gevormd door een taxushaag. Deze haag loopt vanaf het talud op de noord-oost grens van dit tuindeel tot ongeveer 4 meter voor de noordwestelijke hoek van deze tuin, opdat het zicht vanaf de dwars-as op het tuinhuisje niet wordt verstoord. In de lengte-as van de bloementuin ligt nu gazon, maar waarschijnlijk is dit oorspronkelijk aangestampte grond geweest. Aan weerszijden hiervan stond oorspronkelijk, respectievelijk voor de muur en de taxushaag, een lage buxushaag die nog maar gedeeltelijk aanwezig is en die plantvakken voor zomerbloemen begrensd. Dit plantvak is ook nog maar gedeeltelijk aanwezig en beplant.

Ten zuidoosten van het huis ligt een geometrisch tuindeel dat is vormgegeven rondom de symmetrie-as vanuit de kopgevel (ZO) van het huis. De zuidoostgevel werd geflankeerd door twee bomen. Ten zuidoosten hiervan ligt evenwijdig aan de gevel een gemetselde keermuur die een hoogteverschil van ongeveer 0.40 meter opvangt. In de as liggen in het talud drie trappen van twee treden. Ten zuidoosten hiervan ligt een langwerpige gazon omgeven door opgaand bos. In het midden van het gazon ligt in de as een achthoekig plantvak dat is omgeven door een buxushaag. Hieromheen staan symmetrisch vier zuilvormige taxustruiken. Het gazon werd oorspronkelijk omgeven door paden van aangestampte grond die nu niet meer aanwezig zijn.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het belangrijkste element in het zuid-oostelijk deel van de tuin, dat op het grootste van de twee blokken van de heideverkaveling ligt, is een noord-zuid gericht langwerpige gazon met aan de noordzijde een villa. Deze villa werd na de Tweede Wereldoorlog gebouwd en zorgvuldig binnen de aanleg ingepast. Rondom het gazon staat opgaand bos. Aan de zuidzijde van het gazon staan treurbeuken. Ten zuidoosten van het gazon ligt de boomgaard, omgeven door een haag van beuk. Rondom gazon en boomgaard ligt gemengd, opgaand bos waarin gebogen wandelpaden. De heidevelden gelegen ten zuidwesten van de tuin zijn niet beschermd.

Waardering

De tuinaanleg behorende bij buitenplaats Het Hexel is van algemeen cultuurhistorisch en tuinhistorisch belang:

- als gaaf bewaard gebleven voorbeeld van de architectonische tuinstijl die rond 1910 en vogue was. Daarbij werd de tuin vormgegeven rondom een orthogonaal assenstelsel met het huis als middelpunt, waarbij in de tuin veelvuldig gebruik gemaakt werd van gemetselde elementen;
- vanwege de hoge esthetische kwaliteit van het oorspronkelijke ontwerp van tuinarchitect D.F. Tersteeg uit de periode 1917 - 1923, i.c. de aansluiting van huis en tuin waarbij gebruik is gemaakt van symmetrie-assen, een kwaliteit die nog goed waarneembaar is; het besloten karakter, de situering en onderlinge samenhang van de samenstellende onderdelen waaronder: parkbos, open delen, zichtassen, symmetrische deeltuinen, bloementuin, boomgaard en moestuin en bomen op markante plekken;
- als goed voorbeeld van een grote tuin uit het oeuvre van D.F. Tersteeg die als zodanig en door zijn gaafheid zeldzaam is geworden.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg